

“Xudafərin” və “Qız Qalası” – Araz üstündə yeni dostluq və əməkdaşlıq körpüsü

Azərbaycan və İranın dövlət sərhədində – Araz çayı üzərində inşa edilən “Xudafərin” və “Qız Qalası” hidroqovşaqları elektrik enerjisi istehsalı və suvarma məqsədilə tikilib. Hidroqovşaqların layihələri keçmiş SSRİ ilə İran arasında 1977-ci ilin oktyabrında imzalanan razılaşma əsasında hazırlanıb. Layihələri 1990-cı illərin əvvəllərində yenidən işlənən hidroqovşaqların tikintisi Azərbaycan ərazisinin 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi nəticəsində dayandırılırsa da, sonrakı dövrlərdə inşaat işləri yalnız İran İslam Respublikası tərəfindən aparılıb.

2020-ci ildə Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycanın torpaqları, o cümlədən hidroqovşaqların tikildiyi ərazi işğaldan azad edilib. Araz çayı üzərində “Xudafərin” və “Qız Qalası” hidroqovşaqlarının və su elektrik stansiyalarının tikintisinin davam etdirilməsi, istismara qəbulu ilə əlaqədar bəzi məsələlər barədə sərəncama əsasən, 2021-ci ildə “AzərEnerji” ASC Azərbaycan tərəfindən sifarişçi kimi müəyyənləşdirilib.

Araz çayının su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunmaqla elektrik enerjisinin istehsalı və əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılmasına xidmət edəcək “Xudafərin” və “Qız Qalası” hidroqovşaqlarında su bəndlərinin tikintisi üzrə işlər tamamlanıb, su anbarlarının doldurulması işlərinə başlanılıb.

Hazırda “Xudafərin” su anbarında 503 milyon kubmetr, “Qız Qalası” su anbarında isə 42 milyon kubmetr su yığılıb ki, bu da ümumi tutumun 40 və 85 faizini təşkil edir.

Mayın 19-da ölkəmiz arasında əməkdaşlığın inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcı olan “Xudafərin” hidroqovşağının istismara verilməsi və “Qız Qalası” hidroqovşağının açılış mərasimində energetika naziri Pərviz Şahbazov çıxış edərək adları çəkilən bu infrastrukturları Azərbaycan və İranın mehriban qonşuluq və dostluq münasibətlərinin inkişafını gerçəkləşdirən siyasətin töhfəsi kimi dəyərləndirib.

Energetika naziri qeyd edib ki, su tutumu 1,6 milyard kubmetr olan “Xudafərin” və 56,75 milyon kubmetr su tutumuna malik “Qız Qalası” hidroqovşaqları, həmçinin hər bir tərəf üçün ümumi qoyuluş gücü 140 MVt olan “Xudafərin” və “Qız Qalası” su elektrik stansiyaları paritet əsasda ölkələrimizin maraqlarına xidmət etməklə Azərbaycan–İran təcrübəsində transsərhəd sulardan istifadənin örnəkləri olacaq.

Bu layihə təkcə Azərbaycana mövcud 252 min hektar torpaq sahəsi üzrə suvarmanın yaxşılaşdırılması və 12 min hektar yeni əkin sahələrinin suvarılması, illik 358 milyon kilovat-saat elektrik enerjisi istehsalı, 80 milyon kubmetr qaza qənaət imkanı yaradacaq.

“Xudafərin” və “Qız Qalası” hidroqovşaqları və su elektrik stansiyaları layihəsi üzrə 2016-cı ildə imzalanmış müvafiq Hökumətlərarası Sazişə əsasən, yaradılmış birgə Texniki Komissiya layihələrin icrası prosesindən irəli gələn məsələlərin müzakirəsi, razılaşdırılması və həllinə töhfə verir.

“Xudafərin” və “Qız Qalası” Şərqi Zəngəzurun “yaşıl enerji zonası” kimi inkişafının mühüm elementlərindən olmaqla bərabər, regional əməkdaşlıq əlaqələrinə də təkan verəcək. Stansiyaların qoşulacağı “Cəbrayıl” enerji qovşağı ölkəmizin Şərqi Zəngəzur və Naxçıvan bölgələri arasında yeni enerji bağlantısına xidmət edəcək. Şübhəsiz ki, bu layihələr, eyni zamanda, “yaşıl enerji” sahəsində ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın daha da ge-

nişləndirilməsinə müsbət təsir göstərəcək.

Yeri gəlmişkən, İranın kütləvi informasiya vasitələrində (KİV) verilən materiallarda sözügedən infrastrukturları iki ölkə arasında ən önəmli layihələrdən biri kimi dəyərləndirilir. Eyni zamanda, Araz su bəndindən 196 kilometr aşağı hissədə yerləşən “Qız Qalası” hidroqovşağının istifadəyə verilməsi ilə İran ərazisində 74 min hektar kənd təsərrüfatı ərazisinin (Ərdəbil vilayətində 62 min hektar, Şərqi Azərbaycan vilayətində 12 min hektar) su ilə təmin olunacağı bildirilir. Beləliklə, qeyd olunan ərazilərdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının yaxın perspektivdə artması gözlənilir.

İran mediasının yaydığı məlumatlara əsasən, “Qız Qalası” hidroqovşağına 5,5 trilyon rial (təxminən 131 milyon dollar) dəyərində vəsait xərclənib. Bu su bəndi vasitəsi ilə İranın Şərqi Azərbaycan və Ərdəbil vilayətlərində 74 min hektar ərazi su ilə təmin olunacaq və 85 min nəfər işlə təmin edilməsi ilə nəticələnəcək. Bu su bəndi ildə 2 milyard kubmetr (1 milyard kubmetr Azərbaycan, 1 milyard kubmetr İran üçün) suyu tənzimləyəcək.

Yeri gəlmişkən, 44 günlük Vətən müharibəsindən az sonra – 2021-ci ilin

aprelində İlham Əliyev Cəbrayıl səfəri zamanı İranla sərhəddə Dövlət Sərhəd Xidmətinin yeni hərbi hissəsinin açılışı zamanı Xudafərin körpüsünü Azərbaycan–İran dostluğunun rəmzi adlandıraraq belə söyləmişdi: “Azərbaycan–İran sərhədi dostluq sərhədidir. Bu sərhədin qorunması Azərbaycan–İran əlaqələrinin inkişafı üçün də çox böyük önəm daşıyır. Bizim İran İslam Respublikası ilə digər istiqamətlərdə də sərhədimiz var və bu, sözün əsl mənasında, dostluq, əməkdaşlıq sərhədidir”.

Bəli, dövlət başçımızın vurğuladığı kimi, sözün əsl mənasında, dostluq, əməkdaşlıq sərhədində suvarma və kənd təsərrüfatının sürətli inkişafı ilə yanaşı, “Qız Qalası” su elektrik stansiyasının (SES) istismarı regionun iqtisadi inkişafına, kənd təsərrüfatı məhsullarının

keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və turizmin inkişafına gətirib çıxaracaq.

Qeyd edək ki, layihə iki su elektrik kompleksinin və quraşdırılmış gücü 100 MVt olan “Xudafərin” və 40 MVt gücündə “Qız Qalası” su elektrik stansiyalarının tikintisini nəzərdə tutur.

Bu layihənin həyata keçirilməsi təkcə Azərbaycana ildə 358 milyon kVt/saat elektrik enerjisi istehsal etməyə, 252 min hektar mövcud sahənin suvarılmasını yaxşılaşdırmağa və 12 min hektar yeni əkin sahəsinin suvarılmasını təmin etməyə imkan verəcək. Ümumi gücü 1,6 milyard kubmetrdən çox olan bu su elektrik kompleksləri və elektrik stansiyaları Azərbaycan və İrana sərhəd Araz çayının su və enerji ehtiyatlarından birgə istifadə etməyə şərait yaradacaq.

2016-cı ilin iyulunda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Araz çayı üzərində “Xudafərin” və “Qız Qalası” su elektrik stansiyalarının tikintisinin davam etdirilməsi, enerji və su ehtiyatlarının birgə istifadəsi haqqında Azərbaycan–İran sazişini təsdiqləyib.

V.BAYRAMOV
xq

Xalq qəzeti.- 2024.- 24 may, №108.- S.8.